

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

LETO IV • ŠTEV. 10

SVOBODA

V S E B I N A

Marksizem in intelektualci

Birokratstvo

Leonhard Frank, Od treh milijonov trije

Knjige in knjižnice

Društveno življenje

Dramatika

Delavski sport

Razno

1. OKTOBER 1932 •

IZHAJA MESEČNO V LJUBLJANI

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

LJUBLJANA, PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji

Ima vlog nad 430,000.000 Din.

*Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem
svojim premoženjem in z davčno močjo.*

*Za male trgovce in obrtnike obstoji pri hranilnici kreditno
društvo, za pupilarne naložbe pa sodni depozitni oddelek.*

*Za varčevanje mladine izdaja domače hranilnike, za
pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice.*

Telefon št. 2016 in 2616.

Poštni čekovni račun št. 10533.

Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol.

S · V · O · B · O · D · A

Naročnina za člane Svobode letno	Din	12—
Naročnina za druge letno		36—
· · · · · polletno		18—
· · · · · četrtletno		10—
Naročnina za Ameriko letno	Dolar	1—
Uredništvo in uprava za Jugoslavijo: Ljubljana, Palača Del. zbornice, Miklošičeva c. 1.		
Za Ameriko: Chicago Ill. 3639 W, 26 Th. St		

MARKSIZEM IN INTELEKTUALCI

Večina intelektualcev uživa danes bistveno isti družabni položaj kakor industrijski delavec: prodajati mora svojo delovno silo, če hoče živeti. Zato intelektualci naravno spadajo v proletarski razred. V resnici pa ogromna večina tava po drugih potih. Svetovna gospodarska kriza je močno posegla tudi v vrste intelektualcev. Občutijo jo predvsem najmlajši: leta in leta s silnimi žrtvami starišev študirajo, »da bodo uživali lažji kruh«, ko pa šole dokončajo, ne dobe nikjer službe. Še preden so zaposleni, so že brezposelni. O tem se z vedno večjo skrbjo povprašujejo intelektualci in razne meščanske skupine, ki se boje, da ne bi izgubile tega svojega do sedaj najvdanejšega zaveznika.

Tako se bavi z izpremenjenim položajem intelektualcev tudi »Slovenec«, ki je v svojem uvodniku z dne 14. septembra t. l. zapisal med drugim tudi to-le: »Prav tako, kakor danes lahko govorimo o kmetškem in delavskem proletariatu, moremo govoriti tudi o inteligenčnem proletariatu. ... Tako da je danes kar težko že razumeti znano antipatijo socialistov napram inteligenci.«

Če pogledamo resnici v obraz, bomo takoj videli, da je zadeva prav obratna, kakor piše katoliški dnevnik. Socializem kot visoko kulturno gibanje ni mogel biti nikdar proti inteligenci, žal, pa je bila do danes pretežna večina intelektualcev proti socializmu, oziroma se ni niti zanimala zanj.

Še preden se je sploh formirala slovenska inteligenca, je nemški filozof Fichte pred več nego sto leti rotil intelektualce in ljudstvo, naj izpolnita veliko vrzel, ki zija med obema. »Tu se srečata oba. Namesto da drug drugega postrani gledata čez ta prepad, naj se rajši vsak del potruži, da s svoje strani izpolni vrzel in tako pripravi pot k združitvi. Razumite vendar končno to, da sta si potrebna oba, kakor sta si potrebna glava in roka.« Nemški intelektualci so v zelo majhnem številu sledili Fichtejevemu pozivu in, ko jih je zajela sedanja velika kriza, so večinoma postali žrtve Hitlerjevsko-fašistovske demagogije, ki obliublja »das dritte Reich«, od katerega si vsakdo lahko obeta, karkoli si hoče.

Kakšno razmerje je bilo do danes med slovenskimi intelektualci in delovnim ljudstvom oziroma delavskim razredom?

Na eni strani se je razvilo relativno močno delavsko gibanje. Kot plod prebujene samozavedi delavskega razreda se je razvila tudi močna, nova kultura, ki zajema vedno širše množice. Proletariat, ki se ne bori za kake svoje predpravitve, temveč, ki hoče doseči enakopravno razmerje

za vse člane človeške družbe, je v tem svojem stremljenju krenil na edino pravilno pot: če hoče izpremeniti družabno razmerje med ljudmi, se mora sam notranje osamosvojiti in se osvoboditi vseh napačnih tradicij. Samostojnost v mišljenju in dejanju ga vodita na njegovi poti. Marx in Engels sta prva formulirala naloge in pomen gibanja modernega proletariata. S svojim naukom sta izrazila življenjske interese in zgodovinsko nalogo delavstva. V njunem nauku ni nobene sentimentalnosti in sanjivosti, proletariatu sta zarisala naloge, ki izvirajo iz samega razvoja moderne družbe in iz vloge proletariata v tej družbi. Ti nauki so veljavni za proletariat vsega sveta. Zato je tudi krenilo delavstvo vseh dežel — tudi Slovenije — po tej poti. Marksizem je postal ona sila, ki je prebudila množice k zavestnemu življenju in udejstvovanju. V zvezi s tem je postal pravi vzgojitelj delovnega ljudstva. Samostojno delavsko gibanje samo po sebi je postalo tudi najmogočnejši kulturni pokret, če niti ne upoštevamo posebej delavskih kulturnih organizacij, kakor je n. pr. naša »Svoboda« s svojimi knjižnicami, s svojo revijo, s svojimi delavskimi odri, govorilnimi zbori itd.

Koliko slovenskih študentov, učiteljev, profesorjev in drugih intelektualcev sodeluje v tem velikem gibanju? Koliko slovenskih intelektualcev sploh razume težnje proletariata? Koliko slovenskih intelektualcev se je že sploh resno vprašalo, kaj je socializem?

Ogromna večina takozvane slovenske inteligence se še ni povzpela preko onega »rodoljubarstva«, ki ga je žigosal Ivan Cankar v svojih delih. Smatrajo se za nosilce in branike kulture, pa je še marsikdo od njih v kulturi za hrastniškim steklarjem. Delavstvo je za nje popolna neznanka. Sentimentalnež si ga predstavlja kot sajasto bitje, ki bo nekoč s krampom v rokah razbilo vse. Drugi kažejo ali hlinijo sočutje. Nihče od njih se pa ne vpraša ali vsaj ne ve, kaj je delavski razred, v čem je pravi zmisel vsega tega gibanja.

Slovenski intelektualci v svoji večini sploh ne razume socializma in nima niti želje, da bi ga razumel, ker niti ne slutí, da bi bilo treba tu kaj posebnega razumeti. Za nje ni to nikako gibanje, ki bi se bistveno ločilo od drugih društev in zvez. Marsikdo misli, da se loči od drugih kvečjemu po tem, da je to neko gibanje s pretiranimi, nespametnimi in nemogočimi zahtevami, da je tu krdelo večnih nezadovoljstev, ki jim je vsako delo preveč in ki so večno nenasični; skratka za nekatere je to zgolj čelodčno gibanje, ki ga podpihujejo demagogi. Morda se zdi, da pretiravamo; toda pretiravanje je kvečjemu v toliko, da se dotični intelektualci malokdaj tako odkrito izrazijo, toda mislijo pa tako.

In pri vsem dosedanjem šolanju ni čudno, če intelektualci zaidejo v take zmote. Predstavimo si malomeščanskega študenta, ki je živel skoro izključno pod vplivi rodbine in šole — tak človek se vživi v svet, ki se popolnoma sklada z idejami in možnostmi meščanskega sveta, tako da je zanj nemogoče ali sanjarija ali celó zločin vse, kar vidi izven tega sveta. Meščanska ideologija postane zanj absolutna in edino pravilna in vse, kar je naperjeno proti tem idealom, pomeni zanj izdajstvo nad svetim privzgojenim »idealizmom«, ali celó nad razumom. Malomeščansko družinsko življenje s pristriženimi krepostmi in manirami, osnovna šola s svojim versko-dogmatičnim in meščansko-moralnim impregniranjem otroških možganov, srednja šola s svetu tujim idealizmom — vse to mora večino tako zasanjati v meščanski duhovni svet, da ji niti ne pride na misel, da bi pogledala v drugo plat meščanskega reda. In uni-

verza s takozvano toliko slavljeno akademsko svobodo? V resnici ni tu nobene samostojnosti, torej ni prave notranje svobode, temveč je le okrnjena formalna zunanja svoboda, v okviru katere se v meščanskem miselnem svetu zvezan duh niti ne zaveda omejenosti svojih idealov. In v duhu teh idealov prav za prav samo nadaljuje in dokonča srednješolsko izobrazbo. Iz tega vzraste intelektualni naraščaj, ki je večinoma brez misli in brez pravih idealov, komaj sposoben za izvrševanje birokratskih funkcij v svojem poklicu. Taki intelektualci se naravno odlikujejo po politični omejenosti. Nekateri se pečajo potem z znanostjo ali umetnostjo radi njih samih in to jim je pretveza, da se popolnoma izognejo vsakemu resničnemu življenju družbe. Kot neko za nje ponižujoče početje proglašajo vsako zanimanje za politiko. In kaj je v resnici politika drugega kakor zavestno delo za izboljševanje človeškega družabnega življenja?! Za takim »nepolitičnim« stališčem se ne skriva nič drugega kakor drugačen način duhovne brezdelavnosti. Drugi pa, pri katerih je bil ves »idealizem« predvsem mladostna razboritost, zaidejo v to ali ono meščansko grupacijo in tam kmalu izgube zadnje žarke vsakega višjega stremljenja, ki so ga v mladosti morda še poznali.

Taki intelektualci seveda ne morejo ocenjevati socializma kot takega, to je kot svetovni in socialni nazor, ki popolnoma nasprotuje njihovemu, temveč ga vzamejo kot navadno strankarsko gibanje. Presojajo ga pač s svojega nizkega nivoja in ne morejo videti v njem velikega zgodovinskega gibanja, kateremu so različne oblike strokovnih in drugih organizacij le sredstvo. To je prva ovira pri intelektualcih za razumevanje socializma. Njihovo ocenjevanje raznih meščanskih grupacij je pravilno: kajti te si nasprotujejo med seboj le v toliko, ker hoče vsaka sama vladati, toda bistveno sloné vse na starem in branijo staro. Marksizem pa pomeni bistveno drugačno naziranje o človeški družbi. Kdor ne vidi tega velikega razločka, je zanj socializem »tudi samo stranka« in povrh tega še izrazita delavska stranka, s katero nimajo izobraženci, kakor se zdi, nobene specifične interesne skupnosti. Socializem je za nje politika mezdnih delavcev, ponižanih in razžaljenih ljudi, krušno in mezдно vprašanje, gibanje bednih; nasproti takemu gibanju končno ni treba biti sovražen, toda kaj naj pomeni tak pokret za stan izobražencev? Kaj naj pri njem iščejo ali pridobe?

Socializem predstavlja za intelektualce pravo odkritje nove dežele. In sicer ne socializem kot prepričanje, temveč samo že kot vpogled v njegove sociološke nauke in konkretno gibanje. Izven intelektualne in meščanske sredine dela in trpi ves svet, vojska delovnih ljudi z drugačnimi življenjskimi cilji, z drugačnimi potrebami in z drugačnimi razvojnimi možnostmi — in kaj vedo intelektualci o tem? O vsem stremljenju delavskega gibanja si mora intelektualci najprej s trudom ustvariti neki pojem, neko naziranje, če noče, da vse to doni na njegova ušesa kot prazna beseda.

Delavec stopi v produktivno življenje z vsem neizprosim bojem za obstanek že v starosti, v kateri intelektualni naraščajnik nima še nobene druge skrbi kakor pripravo na prihodnjo šolsko uro. Mladi delavec si pa mora že s 14. letom začeti sam oblikovati in vzdrževati svoje življenje. Iz osnovne šole je takoj vržen v vrtinec življenja. Če je bolezen ali brezposelnost v hiši, mora že kot na pol otrok skrbeti ne le sam zase, temveč tudi za svoje. Kot vajenec. Ročni delavec je kot delovna sila, kot blago

postavljen v tovarniški delovni proces, dočim se istočasno študent uči le-pot antične poezije.

Ker se sreča delavec tako zgodaj z gospodarskim življenjem in socialnim problemom, tudi hitro razume Marxov nauk, samo da ga enkrat res dobro sliši. Kajti Marxov nauk vsebuje baš znanstveno raziskavo in razlago vzrokov tega gospodarskega položaja, v katerem živi delavec — to se pravi, da ta nauk vsebuje odgovore na vprašanja, ki si jih zastavlja delavec, pa ne more sam na nje jasno odgovoriti. In ko on vse to spozna, je jasno, da postane popolnoma nov človek in da se vse njegove misli obrnejo v bodočnost. Samozavesten delavec postane v svoji miselnosti član novega, popolnejšega reda.

To stališče bodočnosti, to novo življenjsko čuvstvo, ta ločitev od starega sveta je za mislečega delavca lahko dosegljiva, za potomce zavednih delavskih staršev samo ob sebi razumljiva. Intelektualec se mora do vsega tega spoznanja dokopati z abstraktnim, razumskim mišljenjem, če sploh hoče razumeti ves pomen socializma. Ko se povzpne do tega, je podoben vaškemu otroku, ki pride nekoč na visoko goro, pa vidi, da je onstran nje še drug, in sicer mnogo večji svet, kakor je njegova vas. Intelektualec na tej stopnji še ne začne socialistično čuvstvovati, temveč sedaj je šele sposoben, da gleda in vidi drugačne možnosti človeškega sožitja. Sedaj šele spozna, da ni v interesu gospodarstva in človeštva, da vlada gospodarski red, v katerem je tudi človek zgolj blago. Prej je smatral za edino mogočo življenjsko ureditev, v kateri je vzrasel. Ko spozna korenine marksizma, motive proletarskega gibanja, ko zasluti veliki zgodovinski problem tega sveta, potem šele vidi, da proletarski pokret ni zgolj želodčno gibanje radi plač, ampak da preko vsakodnevnih obrambe gmotnih interesov zasleduje mnogo vzvišenejše cilje. Dnevni gmotni interesi, vidi, da so le konkretna vzpodbuda, iz katere se oblikuje velika življenjska volja tega razreda. Potem spozna še več: da je tu ne le volja, temveč tudi pot, in sicer pot, ki jo kaže in utira znanstveno spoznanje. Vidi, da marksizem ni nobeno utopično sanjarjenje, nobena človečanska sentimentalnost, nobeno gibanje iz sočutja, nobeno romantično orgljanje, temveč zavestno izvrševanje socialne zakonitosti. Marx je rekel: »Naša teoretična načela nikakor ne slone na kakih idejah, načelih, ki bi jih iznašel ali odkril neki poboljševalec sveta. So samo splošen izraz dejanskih razmer zgodovinskega procesa, ki se odigrava pred našimi očmi.«

Tako spozna nadalje intelektualec v marksizmu enotnost teorije in prakse, kakor je ne more najti nikjer drugod. In kdor hoče s socializmom polemizirati, se ne sme spustiti na nižino dnevnih strankarskih argumentov, temveč se mora povzpeti na višine znanstvenega mišljenja. Kdor mu hoče resno nasprotovati, se mora najprej seznaniti z znanstvenimi podlagami socializma, mora torej študirati socialne znanosti.

Pretežna večina intelektualcev pa v resnici ne pozna socialnih znanosti, nauka o zakonitem razvoju človeške družbe. Za neizobraženca velja oni, ki ne pozna moderne prirodne znanosti. Ali naj bo izobraženec oni, ki ne pozna niti v glavnem socialne znanosti? Ali so mar zakoni, po katerih nastajajo in izginjajo človeške družabne ureditve, manj pomembni nego zakoni, po katerih pada kamen ali se širi plin?

(Konec prihodnjič)

P. S.

BIROKRATSTVO

Mnogo se govori o birokratih in birokratstvu. Pri vsem tem se ta pojem navadno napačno razume ali se včasih namenoma narobe razlaga. Ta tujka izvira iz dveh besed: iz prve francoske, ki pomeni pisarno, urad, in iz druge grške, ki pomeni vladanje. Beseda birokrat bi torej označevala človeka, ki mu je formalno uradovanje nad vse, ali osebo, ki hoče absolutno vladati uradništvu, ali človeka, ki je oblasten uradnik. Vsak uradnik potemtakem ni birokrat in ni treba, da je birokrat, resnica pa je, da imajo med uradniki večino birokrati.

Človek se sreča z birokrati, ko komaj pride na svet. Takoj ga registrirajo, spravijo v neke formularje in začno »uradovati« z njim. Birokrat se vmešava v vse, kar je živega na svetu. On posiljuje življenje.

Ko se razvije iz dojenčka otrok, ga birokrat ne vzgaja, temveč »šola«. Ali otrok razume nekaj, ali je dobro hranjen, ali spi doma v svoji postelji ali z deset ljudmi v neki kletni luknji, vse to birokrata ne briga. On samo zapisuje rede. V vsem tem šolanju izve otrok nekaj, samo o življenju nič ne izve. Razne moralne zapovedi mu vbijajo v glavo in otrok ponavlja besede, ne da bi niti slutil, kaj prav za prav pomenijo. Počasi se človek tako »izšola«, da je sam sposoben za birokrata.

In nad odraslimi otroki zopet sadistično čakajo birokrati, kdaj se bo kako človeško bitje pregrešilo nad enim izmed številnih paragrafov. Birokrat uživa nad vsakim prestopkom, ker tedaj lahko začne zopet uradovati. Birokrat ne podučuje, ne svari, ne skrbi, on samo uraduje: mehanično poišče v knjigi, za kateri paragraf gre, in potem kaznuje. Njega ne zanima, kakšne okoliščine so privedle človeka do tega, da se je srečal s strogimi postavami. Samo registrira in se veseli, da ima zopet priliko, da »pokaže« nesrečnemu človeku, kaj se pravi imeti z njim opravka.

Birokrat se zvije skozi vse najboljše socialne odredbe in skvari njihov zmisel, njihov namen s tem, da vso svojo pažnjo posveti formalnemu poslovanju in prezre vse, kar je bistveno in razumno. Polagoma se pobirokrati tako, da sploh neče videti nič realnega, resničnega. Če se zahteva neka sprememba, ogorčeno plane pokonci, ker birokrat je bitje, ki ne mara misliti in ne more sprejeti ničesar, kar bi ga prisililo k temu, da bi začel misliti in da bi začel res delati, namesto da samo jaha na aktih.

Z birokrati ima opravka tudi delavsko gibanje. Birokrati se ne razvijejo samo v raznih javnih socialnih ustanovah, ki si jih je priborilo delavstvo. Tam postanejo birokrati oni ljudje, ki izgubé ali pa ki sploh niso imeli stika z delavskim gibanjem; potem pa pozabijo, komu je v resnici namenjena dotična socialna ustanova in komu morajo sami služiti. Za take ljudi so v uradu delavci, ki prihajajo v različnih zadevah, goli akti in predmet uradovanja. Izven svoje službe pa ne delajo v nobeni panogi delavskega pokreta in jasno, da potem tudi nimajo nobenega drugega razumevanja, kakor samo za svoje napredovanje iz nižje v višje plačilne kategorije.

Dogaja se, da se včasih tudi funkcionarji delavskih organizacij razvijejo v birokrate. Strokovni tajnik n. pr. pozabi, da je on samo v službi celotnega delavskega gibanja, da mora izvrševati ne samo funkcije svoje službe, ampak da mora tudi zasledovati vse vedno nove pojavljajoče se probleme celotnega delavskega gibanja. Marsikoga zavede tako daleč, da začne smatrati svojo strokovno zvezo in svojo pozicijo v njej za ne-

kaj, s čimer ostalo delavsko gibanje »učenjuje«, kakor pravijo Srbi. (»Če ne bo po mojem, vam bom jaz že pokazal s svojimi člani« — kakor da so njegova najemniška vojska.) Za takega funkcionarja preti resna nevarnost, da pozabi na proletarsko razredno ideologijo in da se oddalji od resničnih ciljev, ki so enotni za vse delavsko gibanje. In pri vsem tem ni treba, da je dotični funkcionar plačan. Kaj nastane včasih iz obratnega zaupnika, ki ga je vodstvo tovarne iz preračunanih razlogov postavilo za predelavca! Vse to je skrajno škodljivo za gibanje, ki potrebuje na vseh odgovornih mestih prepričanih ljudi, ki idejo razumejo, po njej delajo in žive in se nesebično žrtvujejo za njen napredek.

Tega problema ne stavljamo mi kot demagogi, ki na vsa usta kriče proti vsem funkcionarjem, češ, da so birokrati — zato da bi diskreditirali gibanje kot tako. Že v začetku smo povedali, kaj mislimo pod birokrati. Vsa čast onim, ki nesebično opravljajo svoje funkcije v pokretu!

Prav zato, da odpravimo vso demagoško zmedo v tem vprašanju, razpravljamo o njem. Sam teoretik Karl Kautsky obravnava to zadevo in po našem mnenju pravilno. On pravi:

Bodočnost pripada organizaciji mas tako v ekonomiji kakor v politiki. Ta organizacija pa potrebuje vodstva s številnimi organi. Čim bolj komplicirane in vzvišene so naloge organizacije, tem težje jo upravljajo njeni voditelji in pomočniki s samim zdravim razumom in s splošno naobrazbo. Tem manj sme biti organizacija diletantska, v kateri se opravljajo posli samo v prostem času. Ona potrebuje posebno izobraženih in izkušenih ljudi, ki tvorijo urad organizacije.

Ti uradniki gotovo predstavljajo neko nevarnost za člane organizacije. Posamezni člani vidijo pred seboj urad ljudi, ki prekašajo nje po znanju.

Kljub temu ne more živeti brez uradnikov najdemokratičnejša organizacija množic, če hoče izvrševati svoje naloge. Demokracija ne pomeni odstranitve uradnikov, temveč njihovo podreditev članom organizacije, od katerih izvolitve in kontrole so odvisni.

Seveda samo to ne zadošča za obvarovanje pred premočjo birokracije.

Kot zavarovanje pred njo se je priporočalo: splošno nezaupanje do uradnikov in posebno proti voditeljem. Bebel je na primer rad označeval nezaupanje kot demokratično krepost. Toda nikdar ne bo nič velikega storila organizacija, ki ne zaupa svojemu vodstvu in ki nima zaupanja v svoje voditelje. Seveda je prav smešno, če nekateri voditelji zahtevajo zaupanje članov kot nekako disciplinsko obveznost. Zaupanja se ne more nikdar zahtevati, zaupanje se more samo prostovoljno dati. In slepo zaupanje je usodepolno. Prav tako pa tudi slepo nezaupanje, ki ne zna ločiti plev od zrna.

Torej nezaupanje ne varuje pred tem, da bi se voditelji v uradih razvili v birokracijo, t. j. v nadvlado urada nad člani, temveč pred tem obvaruje le inteligenco in znanje množic. Čeprav si te naravno ne morejo pridobiti strokovnega znanja vodilnih uradnikov, vendar morajo biti toliko inteligentne in šolane, da morejo ločiti stvarne argumente od fraz in resnega delavca od demagoga. Kjer so člani toliko daleč, bodo mogli pravilno usmeriti aparat, to je, da bodo vodilni ljudje orodje, ki bo mnoge popolneje in učinkoviteje služilo namenom organizacije, nego bi mogli sami brez njih, in ki bo mnogo bolj premišljeno in učinkovito mobiliziralo tudi moč množic za namene organizacije.

LEONHARD FRANK:

OD TREH MILIJONOV TRIJE

10. nadaljevanje — Prevaja Talpa

V tem tednu sta že trikrat zaman poskušala, da bi dobila prenočišče v domu za brezdomce. Zmeraj so že stalni gostje prenapolnili dom. Bilo je takrat v Berlinu tisoče in tisoče ljudi, ki iz kateregakoli vzroka niso prejeli podpor in so branili leseno ležišče v domu za brezdomce kot svojo edino posest z vsemi sredstvi proti novincem. Pri rešilni armadi je stala postelja dvanajst pfenigov. Kdor jih ni imel, ga niso sprejeli.

Imela nista niti štirideset pfenigov; bilo je že prepozno, da bi prosila za prenočišče, z zvonikov je bilo deset.

Pred neko restavracijo se je ustavil voz, dve dami in gospod so izstopili. Steklenooki in pisar sta obstala in opazovala, kako je spremljal vratar goste z ogromnim dežnikom do vhoda.

Vse to se je prehitro izvršilo. Razen tega je stal v bližini stražnik.

Stražnik je bil oblečen v suknjo iz povoščenega platna, ki so nanjo bobnele kaplje; čutila sta v hrbtu, da se je stražnik za njima obrnil in jima sledil s pogledi.

Luč obločnic je zopet odsevala z mokrega asfalta na trgu Savigny. Pri vходу v neko hišo je stalo dekle in kadilo. »Greš z mano, srček?«

»Ta pa mora biti kratkovidna.«

Toda nagovor ni veljal njima, temveč nekemu dolgemu gospodu v galošah, ki ju je sedaj neslišno prehitel.

Steklenookega je kar pognalo k njemu: »Brez strehe sva.« V brezmočju je še pristavil: »Prihajava iz Južne Amerike.«

Tudi to ni vplivalo, dolgin ni odgovoril in je hitel dalje. Steklenooki je zopet zaostal, dokler ga ni pisar dohitel.

Molče sta štokljala dalje, mimo skladišča rakev in potem mimo razsvetljene trgovine s pohištvo; v izložbenem oknu se je vrtela patentirana zofa, ki se je izmenoma izpreminjala v posteljo. Pred njim je stal dolgi gospod. Pozneje je oba zopet prehitel.

Ljudje so izstopali iz električne in se sključeno prebijali skozi dež in veter.

Pisar je stopil k stari gospe, ki je čakala na postajališču na prestopni voz. Nikoli ni vedel, kaj naj poreče. Še najmanj učinkovita je bila resnica, že zato, ker jo je bilo treba razložiti. Rekel je: »Mojih petero otrok strada.«

Stara gospa se je prestrašeno umaknila; ko pa je s pisarjevega obraza razbrala, da se ji ni treba bati, je ravnodušno stopila k tračnici in pogledala, ali voz še ne prihaja.

Pisar ji je sledil. Tedaj se je znova ustrašila. Preprečkala je cesto in šla po drugi strani ceste dalje proti naslednjemu postajališču.

Med tem je ustavil steklenooki neko služkinjo, ki je vodila majhnega črnega psa na izprehod, in je dobil od nje pet pfenigov. Deset jima jih je ostalo od marke. Za prenočišče jih je manjkalo še pet in dvajset.

Odstotek sta že dognala: Pri štirideseterih do petdeseterih poizkusih, da bi kaj dobila, se jima je v mrzlih in deževnih dnevih posrečil samo eden, čeprav sta se že priučila sistematičnemu delu; postavila sta se zmeraj tako, da jima ni mogel nihče uiti, ki je bil videti količkaj radodaren.

Konkurenca je bila velika. Bilo je mnogo tisočev poklicnih beračev, ki jih je še pomnožila armada tistih, ki so prejeli dobrodelno podporo in so bili skoro vsi prisiljeni, da so povečavali svojo rento z beračenjem. Cestno občinstvo je bilo otopelo in stražniki so prizadevno reševali republiko. Beračenje po hišah se je le redko posrečilo, vratarji so ostro pazili, za to so bili plačani.

Spoznala sta, da Kantova cesta ne bo vrgla pet in dvajset pfenigov dvema beračema, ki ne hodita z bergljami.

Pri beračenju v krčmah je takoj začel obratovati stroj: Vsi gostje so kakor na povelje obrnili poglede na prišleca, izza točilne mize se je prikazal krčmar, ki je imel kazalec že iztegnjen proti vratom. Po dveh sekundah je stal pisar zopet pred vrati. Stroj je obratoval.

Z zvonikov je bilo enajst. Mokri, mrzli dež je grizel skozi obleko, Kantova cesta je bila skoraj prazna. Njune nade so se poslabšale. Samo pocestna dekleta so oprezovala ob oglih.

Neki pijanec se je majal proti obema. Pijanci niso nič dajali. To sta že vedela. Zmeraj so se začeli prepirati.

Dve pocestnici sta se približali gugajočemu, ki je začel prepevati, in sta, potem obstali. Ni hotel. Psovali sta za njim.

Malo dalje sta steklenooki in pisar prehodila še neki trg. Na levi je stala velika zgradba: Šarlotenburško sodišče, kjer je to leto sto šest in sedemdeset tisoč ljudi priseglo, da nimajo nič. V zadnjih petih minutah ju ni nihče srečal. Pisar je vso breznadnost občutil v kolenih.

To pot sta onadva prehitela dolgega gospoda. Pogajal se je z nekim pocestnim dekletom in je z njim izginil v vhodu.

Žaromet je z radio-postaje metal žarke v mrzlo noč. Brez dogovora sta zavila na levo, kjer ni bilo nobenih hiš, šla ob lesenem plotu, ki se je zavil obenem s cesto; mislila sta samo na to, kje bi dobila suh prostor za prenočišče.

Daljni vlak, ki je imel skoro samo spalne vozove, je zdrknil iz Berlina. Videla sta, kako je prevozil viadukt, pred katerim se je leseni plot končal. Cesta je vodila pod njim. Tu je dišalo po sveži oljnati barvi.

Splezala sta po odru, ki so ga postavili slikarji, navzgor in ležala sta deset metrov visoko na suhih deskah tik pod sveže prebarvanimi železnimi viaduktovimi nosilci.

»Ali je že med padcem mislil na to, da ga bodo sedaj odpustili? Že takrat, ko je padel? Kaj meniš?«

»Mogoče je bil že nezavesten, še preden je prispel na tla,« je rekel pisar. »To se pripeti.«

Govorila sta še nekaj časa o ponesrečenem dijaku tehniške visoke šole, čigar zgodbo sta tudi brala zvečer v izvešenem časniku. Radi pomanjkanja denarja ni mogel dijak nadaljevati študija ne plačati najemnine za sobo in je dolge mesece blodil po Berlinu brez strehe, dokler ni končno slučajno dobil službe v filmskem ateljeju; tu je moral kakor hišo visoko platneno kuliso zgoraj prebarvati z oljnato barvo. Smatral je kuliso za trdno in je padel štiri nadstropja visoko. Ko se je zopet zavedel, so bile njegove prve in edine besede: »Ne odpustite me! Ne odpustite me!«

»Je vsaj prišel v bolnico.«

»Pa padí še ti tule doli na tlak, potem prideš tudi ti v bolnico,« je rekel pisar.

»Toda, če se mi pri tem nič ne zgodi?«

»Potem splezaj zopet navzgor in poskusi še enkrat. Tako dolgo, dokler ne obležiš!«

»Ti si sirov.« Steklenooki se je še enkrat dvignil: »Ali si že kdaj razmišljal o tem, zakaj...«

»Človek, miruj!«

Tedaj je tudi steklenooki položil lice na moker rokav in pritegnil kolena.

Vsakihi deset minut je zagrmel vlak po viaduktu.

»Da, mir!« je zarenčal steklenooki. »Tu imaš mir!«

Toda pisar, od dežja premočen človeški sveženj, je že spal.

Vkljub temu se je oglasil neki glas: »Ob dveh zjutraj pride poslednji.«

Steklenooki je poskočil. To ni bil pisarjev glas. »Ali je kdo tu?«

Nobenega odgovora. Toda neko telo se je premikalo, odrske deske so škripale. Steklenooki je prisluhnil in slišal, kako je nekdo globoko izdihnil.

Čutil je, kje je ležal tovariš: Na isti strani odra, v kotu pri viaduktovi pročelni steni. Videti ni mogel ničesar, bilo je temno kakor v rogu.

Mogel bi prižgati vžigalico. Toda, ker se oni ni hotel predstaviti, je tudi sam zopet legel in se zalezal vase.

Cesta, ki je vodila ob lesenem plotu navzdol k viaduktu, je tako strmo padala, da je žaromet avtomobila, ki je prihajal od zgoraj, cele sekunde ves obod žarko razsvetljeval.

Presenečeno je buljil steklenooki v žensko. S hrbtom se je naslanjala na pročelno steno in je stiskala obraz v kot. Njena črna obleka iz trikoja ji je zdrknila nad kolena. Mladi, polni obraz je bil tako bel kakor razgaljena koža na mečih med robom nogavic in koncem krila.

Z brezdanjo vnemarnostjo je sprejela pogled steklenookega, ne da bi se ganila, in je zaprla trepalnice.

Nenadoma je zopet vse utonilo v temi, avto je izginil.

Deževalo je močnejše. Deske so bile suhe. Toda obleke so bile premočene, telesa vlažna in mrzla.

»Zdi se, da tudi ona nima plašča, sicer bi si ogrnila noge... Ali je tudi mokra? Za žensko je vse to še mnogo huje. Toda dvajset let ji je. Največ dvajset. To zopet izravna.«

Vkljub utrujenosti in slabosti radi lakote je steklenookega vendar vznemirjalo žensko bitje, ki je ležalo komaj za dolžino roke daleč. Z zaprtimi očmi je videl njen polni, beli obraz.

Bilo bi tudi topleje, je premišljeval. »Toda saj ti niti odgovori ne... Mnogo topleje, če bi ležali skupaj!«

Beli obraz je splaval skozi temo na drugo stran oboka in potem je dekle splezalo z odra.

Tudi steklenooki je splezal navzdol. »Saj se ni nič zgodilo med nama,« je rekel proseče. »Ne bodi huda.«

Toda Kordiji je bilo na jok, ker jo je steklenooki zopet zamenjal z njeno sestro. Iztrgala je iz las veliko, modro hijacinto in jo jezno razgrizla v koščke.

Ko je držal Kordijo tesno v objemu, ležeč z njo na odeji v brezstrešni hiši, je nenadoma stal pred njima krojač in jezno zaklical Kordiji: »Ivira!«

Oklenila se ga je še tesneje. Tedaj je vstopila sestra in je bila huda na sestro, ker je ležala pri steklenookem.

»Taka zmešnjava! Sedaj se res nič več ne spoznam,« je rekel steklenooki in vprašal, katera izmed obeh je prav za prav njegova ljubica.

Nihče mu ni odgovoril. Sestri sta odšli s krojačem in legli k njemu v grob. Slišal je še, kako so padale grude na leseno rakev, srce mu je zastajalo, ko je prisluškoval bobnenju in se je zbudil: Temni sunki bližajočega se vlaka so postajali glasnejši.

Šele sedaj je vršel vlak bobneč po viaduktu.

Ob dveh pride zadnji, je rekla... Čemu je to prav za prav povedala? Ko vendar sicer nič ne govori!... Kakor kak tovariš pri delu, ki opozori na novo nastavljenega, kaj sme in česa ne sme v obratu!

Iztegnil je noge in si drgnil ledena kolena, preko katerih so bile mokre hlače dolge ure toga napete. Kakor dekle se je tudi on sedaj nasmil s hrbtom na zid. Oči so mu strmele v temo. Dolgo tega življenja ne bom več prenesel... Kaj naj napravimo? Kaj naj napravim?

(Mož na obzidju kanala se obrne, dvigne roke kvišku in se vznak spusti v vodo.)

Tresel se je od mraza. Če bi hodil spodaj malo sem in tja? ... Toda potem bi se oba zbudila. Znova je zaprl oči. Še štiri dni, potem dobiva dobrodelno podporo... Dobrodelnost? Kaj pomeni tu dobrodelnost!

Ko se je pisar zbudil, je bilo že svetlo. V prvih minutah ni mogel premakniti nog, ker jih ni več čutil. Opazoval je speča, ki sta sedela strmo pokoncu, stisnjena k zidu kakor gotski kameniti figuri nad portalom cerkve v rojstnem mestu.

Dekle, ki je že več noči tu spalo in se zaneslo na svojo budilko, se je zbudilo ob prvem jutranjem vlaku, ki je točno prevozil viadukt.

Dvignilo se je, kolikor je dopuščal železni nosilec nad glavo, in stopilo preko prebuditvega se steklenookega. »V desetih minutah pridejo pleskarji,« je reklo z isto tovariško solidarnostjo in splezalo po odru navzdol.

Od zgoraj sta oba opazovala, kako si je popravila deklica z nekaj prijemi ozko obleko iz trikoja nad kolki in si z žepnim glavnikom — že med potjo — počesala kratke lase.

Splezala sta dol in ji sledila. Nekaj je bilo treba sedaj vendarle reči.

Toda pričela je sama: »Imata denar?«

Res, zardel je, je mislil pisar, ko je steklenooki ves v zadregi pogledoval na desno in rekel: »Petnajst pfenigov!«

Nista mogla spoznati, kako je sprejela to vest. Njeno lice se ni izpremenilo. Zdelo se jima je, da ne more tega bitja, ki koraka z brezprimerno samozavestjo poleg njih in nosi svoja napeta prsa z živalsko naivnostjo, sploh nobena stvar več ganiti.

»Na mestni postaji se lahko umijeta. Straniščni paznik prihaja šele ob sedmih.« To je rekla kar tako v zrak. Govorila je hamburški »s« in je prišla v Berlin kar v nizkih čevljih.

Počakala sta, da je prišla zopet iz toaletnega prostora. Potem je čakala na oba, stoječa v solncu, imela je visoke noge, v kolkih je bila ozka. Njeno telo je bilo polno kakor mlado orehovo deblo.

V prvi pekariji je kupil pisar šest žemelj, za vsakega dve. Brez besede ju je vzela in počasi grizla z dva in tridesetimi zobmi. Usta so bila velika in enostavno oblikovana, ustnice nekoliko blede.

Posestniki vil v Grunewaldu so še spali. Neki gosposki šofer v temnozeleni livreji in usnjatih dokolenkah je pral pred garažo voz ter je ne-

voljno namršil obrvi, ko so šli mimo s korakom ljudi, ki nimajo drugega kakor čas.

Gesposke kuharice, v primeri s trojico nalepotičene kakor princeze, so hitele z mrežami na trg; šle so mimo ljudi, ki so spali pod mostovi, a jih niso pogledale — kakor bi bili zrak. Predstavljale so že višji svet.

Neki bel in kakor milnica mehak pesek, ki ga je poklical zvonki ženski glas, je iz primerne daljave oblajal trojico.

Z okamenelo vнемarnostjo napram vsej okolici je šla Hamburžanka svojo pot: Človek, ki ga lastna usoda nič več ne zanima. Tu je pomanjkanje naletelo na nekoga, ki ni občutil ničesar več in je bil močnejši kakor vsako pomanjkanje.

Postavila je nogo na prizidek, dvignila obleko do golih meč, ne da bi pri tem pazila, ali jo opazujeta ali ne, in nategnila nogavico. Za levo ni imela nič, desno je držala nitka.

Vzravнала se je in šla, nič hitreje kakor prej, dvajset metrov za obema, ki sta odšla dalje.

»Od česa živi? Kaj le dela? Ali berači?«

»Še nikdar nisem videl tako mlade deklice, da bi beračila. Te gredo na ulico, če so že tako daleč, da bi morale beračiti.«

»Meniš, da počne kaj takega?«

»Njej je to gotovo prav vseeno... Saj je tudi vseeno.«

»Kar predstavljati si ne morem, kakšna mora biti pri tem,« je rekel steklenooki. »Saj veš, kaj mislim.«

»Mogoče jè zraven jabolko, če ga ima.«

»Lahko pa je tudi povsem drugače pri njej. O, povsem drugače. Namreč ravno narobe.«

»Mogoče... Poizkusi vendar!«

»Kakršna je sedaj videti, v tej obleki in tako, dobi vendar največ marko.«

»Tebi bo dala mogoče zastonj, če jo bo veselilo.«

»Meniš?... Toda, če bi imela obleke in tako, potem bi mogla gladko zahtevati tisoč mark. Le, kakšno postavo ima in sploh!«

»Mogoče bo to dosegla... Po markah.«

Na oglu ju je počakala in potem so šli skupaj dalje, v velikih presledkih drug od drugega, kakor bi jih življenje le narahlo spihalo skupaj.

(Dalje prihodnjič.)

KNJIGE IN KNJIŽNICE

Vsaka knjiga je orožje: taka, ki samo zabava, ki samo preganja čas, je orožje, ki odvaja človeka od tega, kar je, in od tega, kar je potrebno. Knjiga, ki je usmerjena samo v »duhovnost«, zanika materialno osnovo življenja in zakriva resnico. Knjiga, ki »objektivno« poroča, ki se povzdiguje nad sodobnost, dela iz čitalca »prosvetljenega« gledalca, ki misli, da je dovolj znanje in da ni treba hotenja. Naša založba pa izdaja knjige, ki naj bodo orožje vseh, ki hočejo spoznati

svet, da ga izpremene. Tako piše neka nemška proletarska založba. Pri nas je taka založba samo »Cankarjeva družba« in »Svoboda«. Zato poskrbite, da zlasti »etošnje« knjige Cankarjeve družbe pridejo v vsa delavska stanovanja.

Porazna sodba Maksima Gorkega o današnji evropski znanosti, politiki, kulturi in morali.

V dveh obširnih člankih — v listih »Izvestija« in »Pravda« — je napisal M.

Gorkij zelo ostro kritiko sodobne evropske znanosti, politike, kulture in morale. Kot dokaz, da je evropska buržuazija v globokem duhovnem nazadovanju in propadanju, navaja Gorkij žalostno dejstvo, da evropski človek ne išče tolažbe več v filozofiji, marveč v hiromantiji, astrologiji, grafologiji, špiritizmu itd. Klasično znanost je nadomestil jazz: Stendhala, Balzaca, Dickensa in Flauberta razni — Wallacei... V likovni umetnosti se evropsko meščanstvo zadovoljuje z zbiranjem poštinih znamk in tramvajskih kart, in v najboljšem slučaju z zbiranjem ponarejenih slik starih mojstrov. Kar je pa najhuje, je dejstvo, da evropski tisk z vsemi silami deluje za tem, da ta že tako nizki nivo še bolj znižuje.

Knjižnica »Svobode« v Dobrunjah je izposodila v prvi polovici tega leta 656 knjig 397 obiskovalcem. Knjižnica si iz svojih dohodkov vsak mesec nabavlja nove knjige.

Hrastnik. Svoboda I. tem potom naznanja, da odvarja svojo knjižnico, čije namen je, da izposoja vsem lepe in življenjsko koristne knjige. Zato se je »Svoboda« odločila, da čim bolj skrbi za izpolnitev in oživiljenje delavske knjižnice, ter hoče z vsemi najboljšimi leposlovnimi, poljudno znanstvenimi deli domače kakor tuje oz. svetovne literature nuditi obiskovalcem proti najugodnejši izposojnini vse vrste knjig. Knjižnica je s številnimi novimi knjigami opremljena in nje namen je, da se stopnjuje in razširi. Zato naj vsi delavci pridno segajo po lepi knjigi, ki jo nudi delavska knjižnica, in tako naj pomaga graditi vsak posameznik to našo ustanovo za dvig duhovne izobrazbe delavstva. Knjižnica posluje redno vsako sredo in soboto od 5. do 7. ure popoldne. Izposojnina bo znašala 0,50 do največ 2 Din; več se izve iz posebnega razglasa.

Op. ur. Lepo knjižnico si je uredila tudi »Svoboda« II (steklarji in kemični delavci).

„KAPITAL“

MARXOV

bodo dobili najkasneje novembra meseca vsi, ki bodo imeli celotno plačano naročnino 50.— Din v oktobru. Nikomur ne bomo poslali knjige prej, dokler ne plača vse vsote 50.— Din

Po oktobru se bo dobila ta znanstvena knjiga samo še po 80.— Din

Vsakdo, ki še ni poravnal vseh 50.— Din, naj torej to nemudoma stori

Konzorcij „Svobode“

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE

IZOBRAŽEVALNI TEČAJI OZIROMA DELAVSKE ŠOLE v smislu tozadevnega poročila in sklepov na zadnjem kongresu »Svobode« se bodo vršili v tej jesensko-zimski sezoni v Ljubljani, Mariboru, Celju, na Jesenicah in v enem kraju za mežiško dolino.

V Ljubljani se bo pričela šola v novembru in bo trajala do maja. Vršila se bo enkrat na teden zvečer. Pouk brezplačen. Slušaatelji naj se prijavijo v pisarni centrale »Svobode«.

Celje. — Naša podružnica se prav lepo razvija. Na svojem dobro obisknem članskem zborovanju 10. sept. je sklenila, da bo letos ustanovila delavsko šolo, da tako izvrši glavni sklep zadnjega zvezinega kongresa. Nadalje se bo vršila dramatična šola. Podružnica bo poskrbela tudi za nemški tečaj. Pevski zbor se bo pa seveda še naprej spopolnjeval. Vsem članom priporočamo, da redno obiskujejo mestno knjižnico in si v njej izposojajo dobre knjige.

Številčno se je članstvo v enem letu potrojilo.

Tamburaški odsek šteje 12 članov; ima redno tedensko dvakrat vaje, katerih se točno udeležujejo. Pohvala gre s. Sopotniku Francu za njegovo požrtvovalno delo kot načelniku odseka.

Knjižnica poseduje 480 knjig. V tekočem letu se je izposodilo 195 knjig.

Športaši so odigrali par prijateljskih tekem s klubi SK Litija, SK Dobrna in SK Amater iz Trbovlja. Pri igrah se vidi, da je še klub mlad in da mu je manjkalo prostora za treniranje.

Upamo, da se bo klub sedaj izboljšal, ko si je pridobil igrišče, na katerem trenira tedensko trikrat. So požrtvovalni sodrugi, so lepi izgledi za napredek. Samo priporoča se jim več discipline v njihovem klubu.

Dramatični odsek je imel sejo 5. septembra, na kateri so bili izvoljeni sodr. Krečan Joško, Martinšek Ivan in Jevšnik Ivan za režijo, ki bodo sestavili program iger za vso sezono, med katerimi tudi

Podružnica »Svobode« v Zagorju ob Savi

»Svoboda« v Zagorju ob Savi.

Tiho, a toliko bolj požrtvovalno je odbor podružnice delal za razvoj naše kulturne organizacije. Kljub večletni krizi v naših revirjih, ko je vsled tega naše delavstvo popolnoma izčrpano, ni naša mladina obupala, temveč se zaveda, da je ona sama odgovorna za svojo bodočnost. Da je le od njene samoizobrazbe odvisno, koliko si bo znala priboriti boljše pravičnejše čase.

lahko pričakujemo »Hlapca Jerneja in njegovo pravico«.

Vršilo se je člansko zborovanje 14. avgusta z dnevnim redom: Pomen in potreba delavske izobrazbe; poročala sta sodr. Sobar Fr. in Arh Jurij. Sodrugi so pazno sledili njunim izvajanjem. Udeležba je bila častna. Vsi člani so se udeležili tega zborovanja in s seboj pripeljali prijatelje, izmed katerih se je po zborovanju lepo število vpisalo v »Svobodo«.

Snujejo se novi odseki, med njimi šahovski.

Rogaška Slatina.

Mladinski odsek naše »Svobode« je priredil v nedeljo, 21. avgusta 1932, v »Društvenem domu« na periferiji Rogaške Slatine uspelo I. mladinsko akademijo.

Na sporedu so bile deklamacije delavskih pesnikov: Klopčiča, Kozarja, Čufarja, A. Krasne, Klopčičevi prevodi Petzolda in Branda. Odrski sliki »Mladi vojaki« in »Zima in pomlad«. Materijal za to akademijo (razen deklamacij) nam je posodila šišenska podružnica »Svobode«, za kar se ji na tem mestu zahvaljujemo.

Za uvod je mladi Weber strumno in s ponosom deklamiral T. Čufarjevo »Mi proletarska mladina«, poslušalci so deklamatorja in vsebino deklamacije sprejeli z vihnim aplavzom.

Sledile so Klopčičeve »Moj oče«, »Otrok izprašuje«, »Dete ne mara spati« in »Jutro pred tovarno«. Ugajala je zlasti »Moj oče«, v njej je izpoved bednega ... zaničevanega otroka.

Odrska slika »Mladi vojaki«, prirejena po I. Jontezu, je bila zelo posrečena.

Na oder prikoraka četica mladih vojakov, na čelu mali Andrejček, ki ima na svoje male sotrpine ta-le nagovor: Vojna! Zakaj se ljudje pobijajo med seboj, čemu ves ta grom, ogenj, jeklena toča in kri?

Pogumen fantič je Andrejček; preden ga granata ubije, pravi: Spet so začeli... Saj bo kmalu konec te moritve, vem... Konec ni daleč, še danes bo končano...

Granata udari in uniči mlado življenje, prizor se mi zdi posrečen zlasti radi tega, ker se še danes zgodi v krajih, kjer je divjala vojna vihra, da postane marsikdo žrtev strašnih granat.

Oder zatemni... iz teme pride belo oblečena deklica z gorečo bakljo v roki, njen globoko občuten govor je marsikatero oko orosil, da saj tudi mladina čuti, kaj je vojna: ona mladina, katera je doraščala v svetovni vojni, najbolje ve, koliko solz se je potočilo in koliko žalosti so pretrpele uboge žene-matere.

Deklica govori: Vojni vrab je vzel mlado življenje... Granata je raztrgala Andrejčka in vojna je zanj končana. Zakaj? Za koga?

Andrejčka je dobro igral Franci Jugovar, deklico z bakljo v roki pa Zora Drimljeva.

Sledile so deklamacije A. Petzold-Klopčiča »Pomni«, A. P. Krasne »Rajajoči deci« in »Prevarjen«, Brandova »Mi smo mladine«, najbolj je užgala V. Klemenčičeva »Pesem delavskega otroka«, Hermi Weinbergerjeva jo je deklamirala z za-

nosom pravega zavednega proletarskega otroka.

Skrjančeva Anica je pa pripovedovala po J. Trdini »Kako je človek spoznal vino«; jasna izgovorjava in duhovit govor je pripomogel, da je tudi ona krasno uspela.

Pri sliki »Zima in pomlad« sodelujejo same deklice, pomlad predstavlja revna deklica v mrzli bajti, zimo pa ošabna deklica; veselo me je presenetilo, ko sem opazil, da solnčni žarki nastopajo kot govorni zbor.

Zimo je igrala Kobiljšekova, pomlad pa H. Weinbergerjeva; obe sta rešili svoji vloži častno.

Prekrasna slika se je zaključila, ko so solnčni žarki zapeli prelepo pesem »Bratje, le k solncu, k svobodi...« Oder je bil krvavordeče razsvetljen.

Režijo je vodil s. Franc Lipovšek.

Upam, da sem podal vsaj približno oceno I. mladinske akademije; glavni moj namen je pa bil, pokazati našim nasprotnikom, da naša mladina živi in da je tudi sposobna za samostojna ustvarjanja. Težki časi, v katerih živi delavski razred, kriza... brezposelnost... vse to nas tlačijo tlo, kljub temu moramo delati s podvojeno silo, da bomo izšli iz te krize — prerojeni in močni.

Tudi obisk bi bil lahko boljši, proletarska mladina zasluži vse večje pozornosti kakor si kdo misli, vemo pa tudi, da so še med delavci ljudje, ki mislijo, da njihov otroci ne spadajo v krog »Svobode«; ti naj si zapomnijo to-le: bodočnost jih bo prokleto naučila, kaj in kdo so, potem bodo šele vedeli, da spadajo med nas.

Tebi, zaničevana delavska mladina, pa kličemo: Naprej po tej poti, po poti prave delavske izobrazbe, da bodo iz tebe mladina zrastle pravi delavski bojevnik budočnosti... Kolja.

Podružnica »Svobode« v Rogaški Slatini je proslavila dne 10. in 11. septembra 5 letnico svojega delovanja.

V soboto, 10. sept., zvečer so priredili vsi podružnični odseki v mali dvorani »Zdraviliškega doma« akademijo; nastopili so mladinski, dramski in pevski odsek.

Uvodoma je imel predsednik »Svobode« s. Lipovšek govor o pomenu »Svobode« in o bodočih nalogah marksističnega izobraževalnega dela.

Mlad. odsek je izvajal tri deklamacije E. Prezcanga »Svoboda«, S. Kosovela »Ne toži, drug...«, T. Seliskarja »Pomlad«. Vsi trije so želi mnogo odobravanja.

Nato je zapel pevski odsek »Svobode« pod vodstvom g. Fischerja Prelovčeva

»Slava delu«, Vilharjevo »Našo zvezdo« in Irschnovo »Zbujenje duhov«: vse pesmi so bile skrbno naštudirane in dobro podane.

Sodrug Bauer je deklamiral T. Seliškarja »Glažuta«, s. B. Jugovar pa J. Vilharja »Röntgen«. Tudi ta dva sta dobro uspela.

Dramatični odsek »Svobode« je naštudiral 5. in 7. sliko iz Cankarjevega »Hlapca Jerneja in njegove pravice« v priredbi F. Delaka. Nastopil je prvič pri nas govorni zbor.

Govorni zbor — ki so ga tvorili večinoma sodrugi, ki so prvič nastopili na odru — ni pokazal v izvajanju tiste preciznosti, katere potrebuje vsak govorni zbor, vendar smo začeli in bodočnost bo pokazala, da bomo tudi pri nas našli pota in sposobnosti, da se v govornem zboru izpopolnimo.

Program večera je bil prav skrbno sestavljen, tako da je imel gledalec vtis, da naša »Svoboda« z njenimi odseki živi in raste; nam proletarcem je »Svoboda« svetilnik, ki nam kaže pot v lepšo bodočnost.

Še nekaj naj ne pozabimo povedati: da je večina sodrugov Svobodašev brezposelnih, da pa kljub temu delamo, ker vemo, da delavski razred, ki je ustvaril vse, kar imenujemo civilizacijo in kulturo, bo naposled vzel usodo človeštva v svoje roke.

V nedeljo, 11. sept., zjutraj so se z avtobusi pripeljali »Svobodaši« iz Ptuja in Hrastnika. Prišli so tudi zastopniki celjske in hrastniške »Svobode« I.

Ob 9. uri zjutraj je pa prišel z vlakom centralni predsednik »Svobode« s. Ciril Štukelj. Na kolodvoru so ga vsi »Svobodaši« pristrčno pozdravili.

Nato se je vršil ob pol 11. uri dopoldne v veliki dvorani »Zdraviliškega doma« pevski koncert, na katerem so sodelovali: Pevski odsek »Svoboda« II. iz Hrastnika, pevski odsek »Svobode« iz Ptuja in pevski odsek »Svobode« Rogaška Slatina. Sodelovanje je obljubilo tudi rad. pjev. društvo »Jednakost« iz Zagreba, a je radi nesporazuma prišlo šele opoldan z avtom v Rog. Slatino.

Pevski odsek »Svoboda« II. iz Hrastnika je zapel Uthmanovo »Hymne an die Freiheit«, Volaričev »Večer« z bariton-solom, Santnerja »Aus der Tiefe« in Uthmanovo »Ob zori«.

Pevski odsek »Svobode« iz Ptuja je zapel »Slava delu«, Medvedovo »Ljubezen in pomlad«, »Pevsko slogo« in »Na vas«.

Pevski odsek »Svobode« Rog. Slatina pa je zapel Prelovčovo »Slava delu«, Hajdrihovo »Slabo sveča je brlela«, Novako-

vo »Sanak spava« in Irschnov »Zbujenje duhov«.

Koncert je sijajno uspel. To je bila prava revija delavskih pevcev, vsak zbor se je potrudil, da poda vse kar najbolje in trud ni bil brez uspeha.

Popoldne smo imeli prijateljsko zabavo. Prišli so tudi z avtom sodrugi od »Jednakosti« iz Zagreba. Zagrebčane je pozdravil s. Lipovšek, nakar se mu je zahvalil podpredsednik »Jednakosti«.

V imenu vseh Svobodašev je pa prisotne pozdravil s. C. Štukelj; njegov govor so sprejeli vsi sodrugi in sodružice z vihnim odobravanjem.

Zvečer so se odpeljali vsi nazaj v svoje kraje, v brezposelnost in bedo, a z upanjem v srcu, da naša »Svoboda« dela in da je bodočnost naša.

Ob 5letnici še tole: Naše delo zahteva od nas, da smo celi ljudje, da smo pokretaši, ker samo tako bomo dosegli svoj cilj. Kolja.

Proslava desetletnice javorniške »Svobode« dne 21. avgusta t. l. je bila prav lepa. Zjutraj je pozvala budnica kovinarske godbe vse na proslavo javorniške svobodne kulturne organizacije. Potem je bil sprejem gostov na Javorniku, kjer so pozdravili Javorničani zlasti sodruge iz Kranja, dalje delegacijo ljubljanske centrale (ss. Štuklja, Jevnikarjevo in Selanovo) in druge. Ob deseti uri dopoldne je bil slavnostni koncert v kinu Radio na Savi, ki se je izvršil po programu v redu in z velikim uspehom. Tako pevska zbora z Javornika in Jesenic kakor tudi mlada kranjska »Svoboda«: vsi so storili svojo dolžnost. Ali te niso storili kovinarji, ker so koncert obiskali v nezadovoljivem številu. To je treba grajati, da si čas ni bil sicer najbolj primeren za koncert. Toliko bolj je pa bila obiskana veselica, ki je bila prirejena v novih zelo prijaznih prostorih podružnice Stavbene in gostilniške zadrage na Jesenicah, da je zaradi pomanjkanja prostora moralo mnogo občinstva oditi. Proslava je uspela, če izvenzamemo slab obisk koncerta, prav dobro. Koncerti bodo pa pozimi ob večernih urah tudi dobro obiskani. Vendar bomo morali naše članstvo navaditi tudi na disciplino, da se takih slavnosti udeleži ob vsakem času, kakor je to treba in prav. Le tako pojde pot vedno navzgor in k uspehom. Javorniški »Svobodi« pa kličemo: V drugem desetletju, ki ga začnemo že v lastnih prostorih, naprej do velikih in še večjih uspehov kot v prvem deceniju. Družnost!

Akademija »Svobode« na Jesenicah se je vršila spet 29. julija t. l. v dvorani Delavskega doma na Savi. Bila je to po-

novitev akademije, ki se je vršila v proslavo Mednarodnega združenja dne 9. julija t. l. Pevci so zapeli »Vzbujenje duhov«, »Bratje, le k solncu, k svobodi«, »Šel sem po zelenem travniku« in »Ko so fantje proti vasi šli«. Potem so sledile deklamacije in recitacije, dve violini, solopetje ss. Otrinove in Markeljeve ob spremljevanju s. Rinalda in duet obeh, dalje goslaški kvartet pod vodstvom s.

Staneta Bokaua in končno recitacijski zbor Ivana Molka: »Mi vsi!« Obisk je bil zelo povoljen, zlasti, če pomislimo, kako vroči dnevi so bili tedaj. Tudi uspeh sodelujočih je bil velik. Treba bo še z naprej iti po tej poti, temeljito prilagojeni intencijam sklepov zadnjega občnega zbora centrale »Svobode« in tudi ta panoga v delovanju bo potem odgovarjala smislu proletarske kulture.

DRAMATIKA

Triumf »Hlapca Jerneja« v Mariboru. O vpriporitvi »Hlapca Jerneja« v Delavski režiji po Delavskem odru »Svobode« iz Ljubljane je bilo v naši reviji že mnogo govora, zato ne bomo znova vsega ponavljali, kar je bilo doslej o njej napisanega. Omenimo naj le, da je bila tudi v Mariboru vpriporitev na višku, da je pomenila pravi triumf proletarske kulture. Delavski oder nam je odkril Cankarja, pokazal nam je Jerneja, kakršnega si je Cankar zamislil. Meščanske predelave in meščanski igralci nam doslej niso pokazali pravega Jerneja, ki se bori za pravico, ki jo terja, temveč kot jokavega, da celo malce zmešanega starca z neko namišljeno pravico, ki sam ne ve, kaj hoče. Tak iznakaženi hlapec Jernej je romal doslej preko meščanskih odrov v Mariboru in Ljubljani — verno ogledalo naše malomeščanske sredine, ki Cankarja ni nikoli razumela in se niti ni potrudila, da bi ga. Govoril sem z mnogimi intelektualci meščanske smeri, ki so mi vsi vznemirjeno priznavali, da kaj takega niso pričakovali. Kako je vpriporitev vplivala na delavstvo, se je videlo iz tišine, ki je vladala v prenapolnjeni dvorani, in iz gromkega aplavza ob koncu scen. Tega triumfa ni mogla zabrisati kritika g. — r v nekem mariborskem žurnalu, ki jo obsojajo vsi, ki so vpriporitev videli. »Hlapec Jernej« je žel prav tolik uspeh v Zagrebu, dočim je metafizična komedija g. — r v istem zagrebškem teatru — propadla. — O vpriporitvi v Mariboru je prinesla »Delavska politika« izpod peresa dr. A. Reismanja sledeče poročilo:

»V soboto, 17. sept., zvečer je imel Cankarjev »Hlapec Jernej« svoj velik praznik v Mariboru.

Že celi teden so imeli mariborski delavci in nameščenci dan na dan svoja predavanja in zborovanja: železničarji, zidarji, tkalci, peki, krojači, brivci, trgovski pomočniki, višji in nižji zasebni

nameščenci, vse kar si z delom, rokami in umom v teh težkih dneh služi kruh. Vmes pa so prodajali vstopnice za predstavo kolektivne drame »Hlapec Jernej« in njegova pravica, s katero so člani ljubljanskega društva »Svobode« že s tolikim uspehom prodrli v Ljubljani, Celju in Zagrebu.

Brez lepakov in vendar je vse mesto govorilo o sobotnem večeru. Ko se je stemnilo, so uprav vreli naši proletarci iz vseh predmestij in v dolgih vrstah so se bližale težkih korakov procesije proti pivovarni »Union«. Dvorana se je napolnila že davno pred napovedanim začetkom igre. Tudi mladina se je zgrnila pred blagajno in še dokaj, dokaj tudi inteligence. Unionska dvorana že dolgo ni videla tolikih množic. Stražniki so le težko vzdrževali red pred blagajno. Nebroj zakasnelih je moralo oditi, ker so bile prav vse vstopnice razprodane. Kakor v čebelnjaku je bilo v tej lepi, veliki dvorani, gotovo nad dva tisoč našega delavstva in dijaške mladine.

In potem tisto nestrpno pričakovanje pred nenavadnim odrom. Luči ugasnejo in igra z narodom pričanja. Najprvo ni kontakta med narodom na odru in v dvorani. Nekam tuje nam udarja v ušesa govorni zbor. Ne moremo se še zživeti v povsem vsakdanje, neodersko govorjenje Jerneja. Nemir ziblje prenatrpano galerijo, slišanje in tudi parter se ne more skoncentrirati. Oni na odru pa so že v igri, v življenju, v notranjosti pregnanega hlapca Jerneja, v njegovem razočaranju in trpljenju.

Dvorana se je umirila, z odra že segajo v duše in že so zajeli tudi mladino. Tišina, krik teh mnogih na odru, ki pa so le eden, le ena bolest, zveni globoko pod strop in trepeče v notranjosti slehernega. Naenkrat se iztrga ta Jernejeva krivica iz tisoč prsi naših mladih in utrujenih. Oglušujoče ploskanje pretrese dvorano. Tudi one, ki so v začetku samo —

opazovali, samo gledali, je končno zgrabilo v globine in morali so iti za Jernejem od gospodarja preko župana do sodnika, jezičnega doktarja in župnika, do konca in čutiti z isto silo, kako bije pisana pravica, zakon, Jernejevo pravico, plačilo dela 40 let.

Dva tisoč glav je to uro razgibalo svoje čustvovanje, dva tisoč duš je bilo zrevolucioniranih pred živo podobo našega najlepšega socialnega evangelija, dva tisoč naših ljudi se je ta večer opralo v dno duše od neizčrpnem ognju Cankarjeve umetnine. Včasih je bil pritisk teh silnih igralcev in tistih par deklic, ki so vendarle dajale celoti posebno noto, še globljo in svetlejšo, tolik, da so si ljudje v temi zasenčili oči in se morali vmes duševno odpočiti, da so mogli sprejemati nove utise. Samo enkrat so si oddahnili vsi, pri četrti sliki, edinem liričnem odmoru, ko je pričela iz višine drobna deklica s svojim nežnim, pojočim glasom: »Oče naš...«, rahlo, proseče, pesem in molitev obenem, ki je razrasla šele v zboru zopet v močnega Jerneja, ki svoje pravice ne prosi, ampak zahteva.

Tak je bil sprejem »Hlapca Jerneja« v Mariboru in njegov popoln uspeh, zmaga na celi črti. Nikogar nisem slišal, da bi sodil drugače, četudi je tintam nagajala luč. Sila igralcev je bila tolikšna, da so svetlobni efekti, ki bi naj poglobljali igro, skoro tuje posegali v njo in prej motili, kot dopolnjevali. Igra, katero so nam dali ti ljubljanski tovarniški delavci in delavke brez mask, brez igralške retorike, je učinkovala baš s svojo naravnostjo, eruptivno silo resničnega doživljanja vseh v zboru, ki so tvorili ves čas edinstveno celoto in baš s tem tako silovito učinkovali, da se jim ni mogel nihče odtegniti.

Mariborsko delavstvo je imelo svoj velik praznik in je bilo uprav ganljivo, kako se je s tem delavstvom v dvorani zljila študirajoča mladina. Lep, nepozaben večer vsem, ki so ga doživeli!

*

Pri izhodu prav po mariborsko:

»No, si zastopil?«

»Veš, v začetku ne. Sedaj pa že vem, mi vsi delavci smo Jernej!«

DELA VSKI SPORT

Šahovski turnir »Svobode« Jesenice na prostem na Poključskih galerijah nad Bledom.

V nedeljo, dne 14. avgusta t. l. se je vršil na poključskih galerijah nad Bledom prvi šahovski turnir na prostem, ki ga je priredil šahovski odsek jeseniške podružnice Delavske telovadne in kulturne zveze »Svobode« za Jugoslavijo. Udeleženci so odšli po prihodu jutranjega turistovskega vlaka na postajo Podhom skupno na Galerije, kjer jih je takoj prevzela naravna krasota tega kraja. Po kratkem odmoru je otvoril turnir s. Vencelj Perko, vodja turnirja (od jeseniške »Svobode«) in pozdravil v imenu prireditelja vse zbrane šahiste in goste. Na kratko jim je razložil razvoj delavske kulture, ki se je povzpela že tudi do šaha, nato pa se je začelo žrebanje parov za prvo kolo. Udeležencev, ki so tekmovali, je bilo skupno 14. Dasi je bilo prijavljen-cev več, je vendar to za prvič častno število. V razsodišče so bili izvoljeni: Milan Vidmar (Ak. šah. klub, Ljubljana), Perko Vencelj (Svoboda, Jesenice) in Šorli Jože (Ak. šah. klub, Ljubljana). **I. kolo** je poteklo takole: Rošic V. (Sv. J.) — Kapus E. (Šah. ods. Sokola, Bled) 1 : 0, Ložar A. (Svoboda J.) — Vidmar M. (Ak. šah. klub) 0 : 1, Manfrede A.

(Svoboda J.) — Žen I. (Svoboda J.) 1 : 0, Hofinger A. (Svoboda J.) — Šiška J. (izven) 1/2 : 1/2, Oblak A. (Svoboda) — Perko V. (Svoboda) 0 : 1, Stražišar V. (Svoboda) — Trček A. (Ak. šah. klub, Lj.) 1 : 0, Šorli J. (Ak. šah. klub) — Šubic P. (Svoboda) 1 : 0. **II. kolo:** Perko V. 1 : 0, Rošic V. — Manfrede A. 0 : 1, Vidmar M. — Šiška J. 1 : 0, Hofinger A. — Šorli J. 0 : 1. **III. kolo:** Manfrede A. — Perko V. 0 : 1, Šorli J. — Vidmar M. 1 : 0. **IV. kolo:** Finalna igra za določitev prvaka turnirja je bila odigrana nato med vodjo turnirja s. Venceljem Perkom in članom A. šah. kluba v Ljubljani Jožetom Šorlijem iz Kranja. V napeti in zanimivi igri se je V. Perko podal po dvajsetih potezah in je tako prepustil naslov prvaka akademiku Šorliju. Šorli je nato prejel od vodje turnirja, svojega zadnjega tekmeča tudi pokal kot prvak prvega šahovskega turnirja na prostem, ki ga je priredila jeseniška Svoboda. Zatem se je g. Šorli za pokal zahvalil, naglašujoč, da ni toliko vesel pokala, kakor pa dejstva, da se delavstvo že tako zelo zanima za kulturo in s tem dokazuje svojo voljo do višjih ciljev. Želel je, da se drugo leto spet snidemo, vendar v precej večjem številu. S. Andrej Prešern je posnel še nekaj slik udeležencev, nato

pa so se vsi udeleženci po zaključenem govoru vodje turnirja razšli. Turnir je potekel v najlepšem redu in v vsestransko zadovoljstvo. Cv. K.

Šahovska simultanka g. Vidmarja ml. pri »Svobodi« na Jesenicah. Šahovski odsek delavske telovadbe in kulturne zveze »Svoboda« na Jesenicah je zelo agilen. V njem zbrani kovinarski delavci iz težke železne industrije na Jesenicah iščejo v tej umski igri odpočitka oz. umskega napora za izenačenje telesnega napora pri delu. Nedavno so uspešno završili svoj prvi šahovski turnir na prostem na Galerijah nad Poljkuško luknjo, pred kakimi desetimi dnevi je imel mladi šahist g. Josip Šiška iz Ljubljane prvo simultanko. v nedeljo, dne 28. avg. t. l., se je pa vršila že druga simultanka. To pot so povabili mladega sina velikega mojstra g. Vidmarja Milana ml., akademika v Ljubljani, ki se je lansko leto na šahovski Olimpijadi v Pragi dobro placiral. K simultanki se je prijavilo 25 šahistov vseh klubov in tudi neorganiziranih z Jesenic, Javornika in sosednjih krajev in končni rezultat je bil sledeč: 19 partij je bilo dobljenih, 4 partije je g. Vidmar zgubil, 2 sta bili pa neodločeni. Prvi se je udal g. Žumer z Javornika po 17. potezah, zadnji g. More po 66. potezah. Zmagali so: ss. Oblak po 28., Perko Vencelj po 34., Korošec po 39. in Svetina po 48. potezah. Remizirala sta ss. Rešic po 40. in Jalen Franjo po 47. potezah. G. Vidmar je imel za uvod kratko, zelo poučno predavanje o šahovski umetnosti. Pozdravili so pa navzoče gostitelji Svobodaši. Simultanka je nad vse uspela in so bili vsi navzoči zelo zadovoljni. Želijo si jih še več, kar jih bo šahovski odsek »Svobode« tudi organiziral. Kmalu stopi v pogajanja tudi z g. Pircem. Zaradi tega že zdaj vabimo vse na te simultanke.

S. K. Svoboda Zalog se pridno pripravlja za svoje prve prvenstvene tekme. V nedeljo, dne 28. avgusta, je nastopil na domačem igrišču z dvema garniturama proti SK Disku iz Domžal. Rezerva je gladko podlegla boljšemu nasprotniku s 1 : 9. Prva garnitura pa je morala kljub temu, da je podala enakovredno igro, podleči radi indispozicije vratarja z visokim rezultatom 2 : 8 (0 : 5). Moštvo se je požrtvovalno borilo in držalo igro ves čas odprto in ga tudi vratarjeva smola ni deprimirala. Moštvo Diska se je pokazalo v najlepši luči. Je v vseh delih izenačeno, najboljši pa je brezdvomno branilski par, ki je s svojo sigurnostjo in dobro igro znatno razbremenil svojega malce nesigurnega vratarja. Sodnik je bil dober in objektiven ter je že v kali zadušil vsak poskus nedovoljene igre, je v precejšnji

meri njegova zasluga, da je igra potekla fair. Svobodaši so pokazali, da znajo mirno prenesti tudi nezaslužene poraze. Dne 4. t. m. pa so gostovali v kombinirani postavi proti rezervi Diska v Domžalah. Rezultat 4 : 4. Vodili so že s 4 : 1, ko pa je dosti slab sodnik neupravičeno izključil branilca, so popustili. Dne 11. t. m. pa so gostovali v Kranju proti S. K. Korotanu. Rezultat 4 : 4 (1 : 3). Bili so ves čas v premoči, a se niso takoj znašli na nemogočem terenu. Ko pa je bil rezultat že 4 : 1 za Kranj, so pritisnili, forsirali dobro razpoložena krija ter v kratkem izravnali. Dobro se je obnesel tudi vratar. SK Korotan je nastopil s štirimi rezervami in ni pokazal nič posebnega. Sodnik slab in je dopustil domačim preveč ostro igro.

Zagorje. Tu imamo že več sportnih klubov, ki pridno tekmujejo. 8. sept. t. l. je bila tu tekma SK Retja s Trbovelj z novim SK Slogo 10 : 1. Prav tako SK Svobode s SK Rudarjem iz Hrastnika 2 : 3. Rez. SK Delavca je premagala rez. SK Svobode iz Zagorja. 11. sept. je bila pa prvenstvena tekma med SK Zagorjem in Rudarjem iz Hrastnika 2 : 0, ki je končala z velikim škandalom po krivdi slednjega. Je to delavstvu v čast in rudarjem še posebej?

Tržič. 24. julija je porazil po proletarskega sportnega kluba nevredni igri tukajšnji SK Svoboda celovski Sportklub. 11. sept. t. l. pa SK Tržič s 5 : 4 (2 : 0). Mladina Svobode Tržič je podlegla 4. sept. v Kranju mladini Korotana s 5 : 1.

SK Grafika je podlegla 8. sept. v Kranju SK Korotanu z 2 : 6. Porazila je pa 11. sept. SK Svobodo v Ljubljani s 4 : 0.

SK Svoboda Vič je podlegel SK Korotanu v Kranju 4. sept. t. l. z 2 : 5. Na Rakeku pa je igral 28. avg. s I. moštvom SK Javornika 5 : 3 (3 : 0); rezerva je pa podlegla Javornikovi rezervi s 3 : 0.

Nogometni odsek jeseniške Svobode je igral 24. julija t. l. svojo osmo mednarodno tekmo v letošnjem letu, in sicer s SK Amaterom iz Celovca, in je bil poražen z 2 : 5 (2 : 1). Istega dne so nastopili njega juniorji proti SO Borceu in podlegli z 2 : 3 (1 : 1). 31. julija t. l. je igralo komb. prvo moštvo proti SK Radovljici v Radovljici, pa je podleglo. v tekmi rezerv obeh moštev so pa Svobodaši zmagali. 21. avg. t. l. so Svobodaši igrali s SK Radovljico revanšne tekme. 28. avg. t. l. so Svobodaši premagali jeseniški SK Borca 6 : 3 (3 : 0). 11. sept. t. l. je bil prav tako premagan SK Mars z 8 : 2 (5 : 2). V nedeljo 18. sept. t. l. bo

deveta mednarodna tekma v letošnjem letu. 28. avg. t. l. je bila tudi tekma juniorjev Svobode z Jadranom jun. 4 : 3.

SK Svoboda v Ljubljani je odigral dve kvalificirani tekmi za obstoj v podsavezni ligi s prvakom I. razreda Ljubljane. Obakrat je zmagal, in sicer 17. julija t. l. z 2 : 0 (1 : 0), 31. julija t. l. s 5 : 2 (4 : 0). Vendar je občni zbor LNP prvenstvo malo prednjačil (glej posebno poročilo), in tudi tu ostane Svoboda v enotnem prvem razredu. Dalje je SK Svobode zmagal na turnirju ob desetletnici SK Grafike v Ljubljani 24. julija t. l. (gl. posebno poročilo). Zdaj tekmuje juniorsko moštvo Svobode za juniorski pokal. Prve tekme so izpadle takole: 13. avg. t. l. Svoboda : Jadran 2 : 1; 14. avg. Svoboda : Ilirija I. 4 : 1; 15. avg. Svoboda : Morava 1 : 1. 11. sept. so bile te juniorske tekme zaključene, Ilirija II. : Svoboda jun. je bila neodločna z 2 : 2. Juniorji Svobode so dosegli drugo mesto s tremi zmagami in z remiji, 8 točk, goal-diferenca 16 : 5. Prva je Ilirija tudi s 8 točkami, pa z boljšo goal-diferenco 24 : 4. Sledi Morava s 7 točkami. Prvo moštvo Svobode v Ljubljani je pa doživelo 11. sept. t. l. dekabel, od Grafike je bilo premagano s 4 : 0 (3 : 0). Slab omen za prvenstvo!

Hazena jeseniške Svobode igra pokalne tekme. V drugi, 31. avg. t. l., je zmagala s 3 : 1 (1 : 1) proti SV Tržiču. Drugo je 7. avgusta prepustila s 6 : 0 ljubljanskemu TD Ateni, tretjo pa zaradi

spora na igrišču SO Borcu 15. avg. t. l. tudi s 6 : 0. Eksodus, ki se je izvršil pri tej zadnji tekmi, je treba grajati in ni vreden proletarskega sporta. Užaljenost zaradi napake je daleč od našega bistva. To je treba naglasiti. — 31. julija t. l. so nastopale tudi juniorke hazene proti mladim Borkam ter so podlegle s 4 : 5 (2 : 2). Ta poraz je pa časten, zlasti če upoštevamo, da Svobodašice igrajo komaj nekaj mesecev in da so jun. Borke fizično precej nadmočne. Kličemo jim: Le tako naprej! — 17. julija t. l. je bila prva hazenska tekma z Bratstvom 2 : 3. — 21. avg. je dosegla hazena lep uspeh, ki je porazila družino Korotana v Kranju s 6 : 4.

Trbovlje. 17. julija t. l. je prvak tukajšnjega okrožja LNP tekmoval s SK Celjem za prvenstvo celjskega okrožja ter bil poražen s 3 : 0. Prvak je ostal SK Celje. Istega dne je tekmoval SK Dobrna s celjskimi Atletiki 3 : 0. — 31. julija t. l. je igral SK Retje iz Trbovelj tekmo z novoustanovljenim SK Laško, in sicer neodločno 3 : 3. 18. sept. t. l. ima Amater svoj sportni dan.

SK Olimp iz Celja je 24. julija t. l. porazil v Laškem novi tamošnji klub SK Laško s 6 : 0. 31. julija t. l. je imel ta delavski klub sportni dan v Celju (gl. posebno poročilo). 21. avg. t. l. je Olimp igral z novo SK Jugoslavijo 2 : 2. 11. sept. t. l. pa z novim SK Slogo v Sevnici 8 : 0 (4 : 0), Atletiki rez. pa so premagali rez. Olimpa s 1 : 0 (0 : 0).

RAZNO

IZ DOMAČEGA ŽIVLJENJA

Pesnik Francé Vodnik se vsekakor odlikuje po originalnih domislekih. Tako se v 200. številki »Slovenca« ogreva za neko »**novo, veliko slovensko sintezo**«, ki nam bo omogočila življenje v miru in pravičnosti, ljubezni in spoštovanju med seboj. Ta »nova slovenska sinteza« naj bi bil sklep, da se »naša« liberalna, katoliška in socialistična kultura ne izključuje med seboj, ampak da se proglasi kot »edinstvena in nedeljiva kultura«. In to bi bilo res nekaj »edinstvenega«, kajti pesnik Vodnik pravi dalje, da bi ta »sinteza« ne bila nobena ovira, »da bi vse slovenstvo, ves naš narod, vsa naša kultura nekoč idejno bila katoliška. Kultura ni katoličanstvo — to je in mora biti naš slovenski ideal!« Prepričani smo, da to »sintezo« razume samo Vodnik, ki bo gotovo napravil za njo še poseben, natančen načrt.

Družabni odnosno gospodarski red ni v krizi, kakor to ogromna večina misli. To je odkril »Jutrov« sotrudnik in pisatelj Mrzel-Frigid. (Frigid je latinski pojem za mrzel.) V »Jutru« z dne 29. avg. piše namreč: »Ta kriza družbe, življenja in sveta, v kateri smo, je samo čisto pravnega formalnega, administrativnega značaja.« Če je pri vsej zadevi samo formalna napaka, zakaj je Frigid-Mrzel ne popravi in s tem reši človeštvo vseh skrbi?

Drugi »Jutrov« sotrudnik one vrste, ki smo jo označili v »Kovačnicah javnega mnenja« v 9. števil. »Svobode« — Rudolf Kresal, je postal sotrudnik novega tednika, ki ima hitlerjevski naslov »Pohod« in ki piše v duhu nekdanje »Orjune«. Kaj, to je karjera!

Vojne se nam ni treba bati. Kajti pisatelj Ocvirk poroča v »Modri ptici« o

svojem pogovoru s francoskim pisateljem Crémieuxom. Pogruntala sta, da se bo mednarodno pisateljsko združenje Pen-Klub uveljavilo ob vprašanju nove vojne. »Prava praktična vrednost Pen-kluba, mislim, se bo pokazala v odločilnih političnih trenutkih, kot je n. pr. vojna. Vzemimo, da znova izbruhne vojna, v hipu se vsi Pen-klubi enotno postavijo z vsemi svojimi sredstvi — in teh je veliko — proti temu barbarizmu, zahtevajoč mir in drugo, etičnejšo poravnavo.« Da je stvar resno mišljena, se vidi iz Ocvirkovega odgovora na to razlaganje francoskega pisatelja. Odgovoril mu je namreč kratko in odločno: »Brez dvoma!« Toda »brez dvoma« je samo to, da ga bo Pen-klub v takem slučaju še bolj polomil, kakor ga že dosedaj lomi. Na nedavnem kongresu Pen-klubov v Budimpešti so bili največji gromovniki — italijanski in madžarski fašisti. In »naši« Penovci. Na svojem zborovanju v Ljubljani so se strinjali edino-le v tem, da je potrebno dobro kosilo, preden se vrnejo v razne kraje, odkoder so prišli. O, da, če drugega ne, imperializem bodo pa že ukrotili. Imperializem, tresi se!

Slovenska umetniška razstava na letošnjem jesenskem ljubljanskem sejmišču je rodila to dobro posledico, da si sedaj različni umetniki dokazujejo, da njihova dela niso nikake umetnine. Skoro, da so zadeli resnico.

»**Jutro**« se dosledno drži načela, da je treba negovati in gojiti ljudsko neumnost. Zato sistematično agitira za vse neumne filme in hinavsko joka za ameriškim filmskim šundom, ki ga menda ne bomo mogli videti v bližnjem času, ker ameriške filmske tvrdke ne uživajo več onih ugodnosti v naši državi, kakršnih so bile doslej vajene. To so pota onega čistega, idealnega »rodoljubarskega nacionalizma«.

»**Slovenec**« je pa nasprotno stalno nedosleden. Nekdaj, v davnih časih je prerokoval zlo usodo španskemu generalu Primo de Riveri. Ko so generala vrgli, je pa zabavljaj nad mlado špansko republiko. Sedaj, ko se je uredilo katalonsko vprašanje, je pa zopet ves navdušen za Španijo. Samo to je pozabil povedati, da so morali v Španiji najprej strmoglaviti vladno klerikalno hierarhijo, preden so mogli začeti reševati pereča socialna in nacionalna vprašanja. »Slovenec« seveda prav nič ne zamerimo, da pozabi napisati najvažnejše. Kajti če že vsi dogodki agi-

tirajo proti »Slovencu«, ne moremo zahtevati, da bi še on sam začel agitirati proti samemu sebi.

Fašizem in socializem na Dunaju. — Dunajska revija »Bildungsarbeit« piše o tem: »Za mladino se borimo s fašizmom. Toda nič bi ne bilo bolj napačnega kakor misel, da moramo v svoji agitaciji posnemati pri fašizmu to, kar njemu daje privlačno moč na zunaj, nič bolj napačnega, kakor od fašizma si diktirati način naše propagande, nič bolj napačnega kakor mnenje, da moramo na kričanje odgovarjati s kričanjem. Ne s sličnostjo, s popolno drugačnostjo bo razumela mladina svet, ki zija med nami in nacionalnim socializmom. Kajti ljudi goni k nacionalnemu socializmu ne samo zunanja agitacija, temveč tudi neka ideologija, ki jo razvija fašizem. V tej njihovi ideologiji se mešajo nacionalistični, antisemitski in antikapitalistični elementi. Ta zmešnjava ne more prenesti razumske kritike. Samo z močjo marksistične ideje lahko pobijamo nacionalno-socialistično ideologijo.

V gibanju se vedno bolj čuti potreba, da se proti mlademu nacionalno-socialističnemu gibanju postavijo naši mladi agitatorji. Sedaj pa poglejmo mladega agitatorja: pridobiva naj nove prepričane pristaše. Toda on sam je večinoma le socialist iz čuvstvovanja, iz kljubovalnosti, iz navdušenja. Kako naj prepričuje, ovrže nasprotno argumente in obdolžitve? Ko sam premalo ve, premalo o znanstvenih osnovah socializma, premalo o tekočih političnih dogodkih. Mladenič, ki naj ga prepriča, je pa popolnoma prevzet po nacionalno-socialističnih parolah.

Mladi agitator mora biti opremljen z duhovnim orožjem. S plapolajočimi zastavami in svetlimi očmi, z modrimi bluzami in bakljami, s samimi simboli se ne pridobiva pristašev, kakor so tudi važni vsi ti simboli. Kajti to zmorejo tudi drugi in čisto boljše nego mi. Raztrgati je treba napačno ideologijo in ji postaviti nasproti marksistično idejo.

Potrebnosti so kurzi za mlade agitatorje. Dunajski okrajji so to že uspešno poskusili. Tečaj v okraju Brigittenau je obiskovalo 200 mladih agitatorjev in na šest večerih se je predavalo o: 1. Argumenti proti socializmu. 2. Nacionalni socializem. 3. Petletka. 4. Bratski boj v Nemčiji. 5. Pot k oblasti. 6. Množica, razred, stranka.

Slični tečaji z ožjim ali širšim programom se vršé sedaj po vseh dunajskih okrajih.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. Telefon števil. 31-33

najstarejša
v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za
petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise,
v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz
inozemstva v najkrajšem
času.

Razmnoževalne aparate: **Original Opalograph**, naj-
boljši razmnoževalec posebno za note, risbe i. t. d.
Jamčim za brezhibno delovanje.

Pisarniške potrebščine, strojepisni, oglejni, indigo, sesalni
papir. Zvitki za računske stroje in blagajne.

Pisalni stroji: **Stoewer veliki in srednji, Under-
wood**. Rabljeni, dobroohranjeni stroji.

Lastna specialna popravilnica za pisalne, računske in
šivalne stroje!

Točna postrežba! Cene nizke! Cenike brezplačno!

LUD. BARAGA - LJUBLJANA

Šelenburgova ulica 6. Telefon števil. 2980.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z.

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 13

sprejema hranilne vloge od
1 Din naprej in obrestuje naj-
ugodnejše — V načelstvu in
nadzorstvu zgolj zastopniki
strokovnih in gospo-
darskih organizacij —

KNJIGOVEZNICA LJUDSKE TISKARNE D. D.

—
—
prevzema v vezavo
knjige, brošure, re-
vije, koledarje itd.
po najnižjih cenah

MARIBOR, SODNA 20

Najboljši in najcenej-
ši slovenski mesečnik
je delavska kulturna
revija

SVOBODA

Letna naročnina sta-
ne komaj Din 36,—,
letno izide 12 števil
z obsegom po pri-
bližno 32 strani in z
najraznovrstnejšo
zanimivo vsebino

TEKMUJTE

V

NABIRANJU

NAROČNIKOV!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v

Severni Ameriki.

*Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezen, po-
škodbe itd. — Posluje v Zedinjenih državah, Kanadi
in Mehiki. — Ima približno 63.000 članov v obeh oddel-
kih in blizu 650 podružnic po raznih krajih Amerike.*

■ *Premoženje nad 4.000.000 dolarjev.* ■

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill